

LEV TOLSTOI – Fuga din rai

Pavel Basinski s-a născut în 1961 în Frolovo, lângă Volgograd. După studii la Universitatea Saratov și la Institutul de Literatură Maxim Gorki din Moscova, își începe cariera de ziarist și se dedică, totodată, scrisului, excelând în mai multe genuri, de la monografii și critică literară la romane experimentale. Printre cele mai importante volume publicate amintim: *Teme și personaje* (1993), *Literatura rusă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX până la prima emigrare* (1998), *Scriitor par excellence* (2002), *Prizonier la Moscova* (2004), *Aristocratul umil* (2006), *Familia ca formă de misticism* (2006), *O poveste ru-sească sau Viața și aventurile lui John Polovnik* (2008), *Maxim Gorki: mit și biografie* (2008), *Patimile după Maxim Gorki: nouă zile după moarte* (2011). Având un doctorat în literatură comparată, Pavel Basinski a făcut parte din juriile care acordă cele mai prestigioase premii pentru literatură rusă, ca de pildă premiile Booker, Aleksandr Soljenițîn, Iasnaia Poliana. Volumul *Lev Tolstoi: Fuga din rai*, publicat în 2010, a fost desemnat între cele mai populare cărți ale anului, s-a vândut în numeroase tiraje, se bucură de traduceri în mai multe limbi și a fost recompensat cu premiul Big Book. De-a lungul activității sale, Basinski s-a numărat între câștigătorii sau nominalizații unor importante premii literare: AntiBooker pentru critică literară, în 1998, Big Book, în 2008, Book of the Year, în 2010.

Pavel Basinski

LEV TOLSTOI
Fuga din rai

Traducere din rusă de
ADRIANA LICIU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Gabriela Russo
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Iuliana Constantinescu, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

Pavel Basinskiy

Lev Tolstoy: Begstvo iz raya

© Pavel Basinsky 2010 by agreement

with OKNO Literary Agency, Sweden

Photographs provided courtesy of Leo Tolstoy Museum –
Estate „Yasnaya Polyana“

© HUMANITAS, 2014, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BASINSKI, P.

Lev Tolstoy - Fuga din rai / Pavel Basinski;

trad.: Adriana Liciu. – București: Humanitas, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-973-50-4461-9

I. Liciu, Adriana (trad.)

821.161.1.09 Tolstoy, L.N.

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Noi facem pe curajoșii unul față de altul și uităm că, dacă nu iubim, suntem cu toții vrednici de milă, cât se poate de vrednici de milă. Într-atât facem pe curajoșii și ne prefacem că suntem răi și siguri de noi, încât cădem singuri în cursă și luăm niște pui pricăjiți de găină drept lei firoși...

Dintr-o scrisoare a lui Lev Tolstoi
cătreg V.G. Certkov

CAPITOLUL I

Plecare, sau fugă?

În noaptea de 27 spre 28 octombrie 1910, în districtul Krapivna din gubernia Tula a avut loc un eveniment incredibil, cu totul ieșit din comun chiar și pentru un loc atât de neobișnuit ca Iasnaia Poliana, moșia părintească a scriitorului și gânditorului celebru în întreaga lume, contele Lev Nikolaevici Tolstoi. În acea noapte, contele, în vârstă de optzeci și doi de ani, a fugit de acasă, într-o direcție necunoscută, însoțit de medicul său personal, Makovițki.

PRIN OCHII ZIARELOR

Spațiul informațional din acel timp nu se deosebea foarte mult de cel actual. Vestea despre acest eveniment, care va face mare vâlvă, s-a răspândit într-o clipă în Rusia și în întreaga lume. Pe 29 octombrie, de la Tula au început să sosească la agenția de telegraf din Petersburg (PTA) telegrame urgente, preluate de ziare în ziua următoare. „S-a primit știrea, care a produs o consternare generală, că L.N. Tolstoi, însoțit de doctorul Makovițki, a părăsit pe neașteptate Iasnaia Poliana și a plecat. Înainte de a pleca, L.N. Tolstoi a lăsat o scrisoare în care face cunoscut că părăsește Iasnaia Poliana pentru totdeauna.“

Despre scrisoarea lăsată de Lev Nikolaevici soției sale, care dormea și care a primit-o în dimineața următoare din mâna fiicei mai mici, Sașa, nu a știut nici măcar însoțitorul lui Tolstoi, Makovițki. Și acesta a aflat despre ea din ziare.

Cel mai operativ s-a dovedit a fi ziarul *Russkoe slovo* (*Cuvântul rusesc*). Pe 30 octombrie, în acest ziar a apărut un reportaj al corespondentului său la Tula, cu informații detaliate despre ceea ce se petrecuse la Iasnaia Poliana.

„Tula, 29, X (*urgent*). Întors de la Iasnaia Poliana, vă comunic detaliile plecării lui Lev Nikolaevici.

Lev Nikolaevici a plecat ieri, la ora 5 dimineța, când nu se luminase încă.

Lev Nikolaevici s-a dus la vizitii și le-a poruncit să înhame caii.

Vizitiul Andrian a îndeplinit porunca.

Când caii au fost gata, Lev Nikolaevici, împreună cu doctorul Makovițki, luându-și lucrurile necesare, împachetate încă din timpul nopții, a plecat la gara Șekino.

În față mergea Filka*, luminând drumul cu o făclie.

La Șekino, Lev Nikolaevici a luat bilet până la o stație de pe ruta Moscova–Kursk și a plecat cu primul tren sosit în gară.

Dimineța, când la Iasnaia Poliana s-a aflat despre plecarea inopinată a lui Lev Nikolaevici, s-a stârnit o panică îngrozitoare. Disperarea soției lui Lev Nikolaevici, Sofia Andreevna, nu poate fi descrisă.“

Aceste informații, despre care a doua zi vorbea toată lumea, au apărut nu pe prima coloană, ci pe a treia. Cum se obișnuia pe atunci, prima coloană era rezervată reclamelor pentru tot felul de mărfuri:

„Cel mai bun prieten al stomacului este vinul Saint-Raphael“

„Nisetru și pește mărunt. 20 copeici funtul“

Primind noaptea telegrama de la Tula, *Russkoe slovo* și-a trimis imediat corespondentul la casa Hamovniki a familiei Tolstoi (astăzi, Casa-muzeu L.N. Tolstoi, aflată între stațiile de metrou Parcul de cultură și Frunzenskaia). În ziar era exprimată speranța că, poate, contele fugise de la Iasnaia Poliana la reședința sa din Moscova. Dar, scria ziarul, „în vechea casă boierească a familiei Tolstoi era pace și liniște. Nimic nu lăsa să se întrevadă că Lev Nikolaevici ar putea să vină la vechiul cămin. Poarta este zăvorâtă. Toți cei din casă dorm.“

Pe urmele presupusului drum al fugii lui Tolstoi a fost trimis un tânăr jurnalist și cronicar de teatru, Konstantin Orlov,

* Filip Borisov, grăjdar la gospodăria familiei lui Tolstoi. (*N.t.*)

fiul discipolului lui Tolstoi, învățătorul și narodovoletul* Vladimir Fiodorovici Orlov, înfățișat în povestirile „Visul“ și „Nu-s pe lume vinovați“. Acesta l-a descoperit pe fugar, ajuns deja la Kozelsk, și l-a însoțit pe ascuns până la Astapovo, de unde le-a comunicat printr-o telegramă Sofiei Andreevna și copiilor lui Tolstoi că soțul și tatăl lor e grav bolnav și se află la nodul de cale ferată Astapovo, în casa șefului de gară, I.I. Ozolin.

Dacă Orlov nu avea această inițiativă, rudele nu aflau locul unde zace, bolnav pe moarte, Lev Nikolaevici, decât după ce ziarele îl făceau cunoscut. Ce să mai vorbim de durerea familiei. De aceea, spre deosebire de Makovițki, care a catalogat activitatea ziarului *Russkoe slovo* ca „detectivistică“, fiica cea mare a lui Tolstoi, Tatiana Lvovna Suhotina, i-a fost recunoscătoare „până la moarte“ jurnalistului Orlov, după cum afirmă ea însăși în amintirile sale.

„Tata moare undeva prin apropiere, iar eu nu știu unde se află. Și nu pot să am grijă de el. Poate că nici n-am să-l mai văd. Oare îmi vor îngădui măcar să-l văd pe patul de moarte? Noapte albă.“ Un adevărat chin, își amintea după aceea Tatiana Lvovna prin ce stare sufletească trecuse ea și întreaga familie după „fuga“ (expresia îi aparține) lui Tolstoi. „Dar s-a găsit un om necunoscut nouă, care a înțeles și a avut milă de familia Tolstoi. El ne-a telegrafiat: «Lev Nikolaevici este la Astapovo, la șeful gării. Febră 40°C.»“

În general, trebuie să recunoaștem faptul că ziarele au fost mai rezervate și mai prevenitoare față de familie și, în special, față de Sofia Andreevna, decât față de fugarul de la Iasnaia Poliana, căruia i-au urmărit necruțătoare fiecare pas, deși toți ziariștii știau că în biletul de adio Tolstoi rugase să nu fie căutat! „Te rog... nu veni după mine, chiar dacă afli unde sunt“, îi scrisese el soției sale.

„La Belev, Lev Nikolaevici a ieșit la un bufet și a mâncat ouă jumări“, savurau gazetarii o biată abatere a vegetarianului Tolstoi. Ei i-au chestionat pe vizitiul lui și pe Filka, pe lacheii și pe țăranii de la Iasnaia Poliana, pe casierii și pe bufetierii din gări, pe birjarul care l-a dus pe Lev Nikolaevici de la Kozelsk

* Membru al organizației clandestine *Narodnaia volia* (Voința poporului) (*N.t.*)

la mănăstirea Optina, pe călugării care l-au primit și pe toți cei care puteau spune ceva despre drumul bătrânului de optzeci și doi de ani, a cărui unică dorință era să fugă, să se ascundă, să se facă nevăzut.

„Nu-l căutați! – exclama cinic ziarul *Odesskie novosti* (*Știri din Odessa*), adresându-se familiei. El nu-i al dumneavoastră, e al tuturor!“

„Este de la sine înțeles că noul său domiciliu va fi descoperit foarte curând“, anunța rece ziarul *Peterburgskaia gazeta* (*Gazeta de Petersburg*).

Lev Nikolaevici nu îndrăgea ziarele (deși le urmărea) și nu ascundea acest lucru. Nu la fel stăteau lucrurile cu Sofia Andreevna. Soția scriitorului înțelesese cât se poate de bine că renumele soțului său și propriul său renume erau legate de ceea ce scriau ziarele. De aceea comunica bucuroasă cu jurnaliștii și dădea interviuri, explicând o ciudățenie sau alta din comportamentul lui Tolstoi sau din declarațiile lui, fără a uita (aceasta era slăbiciunea ei) să scoată în evidență propriul său rol pe lângă marele om.

Așa se explică atitudinea mai degrabă cordială a ziariștilor față de Sofia Andreevna. Tonul general l-a dat *Russkoe slovo* cu foiletonul lui Vlas Doroșevici „Sofia Andreevna“, publicat în numărul din 31 octombrie. „Bătrânul leu a plecat să moară în singurătate, scria Doroșevici. Vulturul a zburat sus de tot, cum să-i mai urmărim zborul?!“

(L-au urmărit, și încă cum!)

Pe Sofia Andreevna a comparat-o cu Yashodhara, tânăra soție a lui Buddha. Era un compliment, desigur, căci Yashodhara nu fusese vinovată cu nimic de plecarea soțului ei. În același timp, gurile rele o comparau pe soția lui Tolstoi nu cu Yashodhara, ci cu Xantipa, soția filozofului grec Socrate, care i-ar fi scos sufletul soțului cu arțagul și lipsa ei de înțelegere față de concepția lui despre lume.

Doroșevici arăta pe bună dreptate că fără soția sa Tolstoi nu ajungea la anii aceia și nu scria operele sale târzii. (Ce legătură avea însă cu Yashodhara?)

Concluzia foiletonului era următoarea: Tolstoi este un „supraom“, iar fapta sa nu poate fi judecată după normele

obișnuite. Sofia Andreevna este o simplă femeie pământeană, care a făcut tot ce-a putut pentru soțul ei, atâta timp cât el a fost un simplu om. Tolstoi „supraomul“ i-a fost însă inaccesibil, și în aceasta rezidă tragedia ei.

„Sofia Andreevna este singură. Nu-l mai are pe copilul ei, pe bătrânul ei copil, pe titanul-copil la care trebuie să se gândească și să-i poarte de grijă clipă de clipă: i-o fi cald, o fi sătul, s-o simți bine? Nu mai are cui să-și dăruiască viața picătură cu picătură.“

Sofia Andreevna a citit foiletonul și i-a plăcut. A fost recunoscătoare ziarului *Russkoe slovo* pentru articolul lui Dorșevici și pentru telegrama lui Orlov. Pentru asta puteau fi trecute la vederea unele lucruri mărunte, cum ar fi descrierea supărătoare a înfățișării soției lui Tolstoi, făcută de același Orlov: „Ochii rătăciți ai Sofiei Andreevna exprimau chinul lăuntric. Capul îi tremura. Era îmbrăcată într-un capot aruncat în grabă.“ Putea fi iertată și supravegherea pe timp de noapte a casei din Moscova, menționarea lipsită de decență a sumei cheltuite de familie pentru chiria trenului cu care călătorise Tolstoi de la Tula la Astapovo, 492 de ruble și 27 de copeici, și aluzia transparentă a lui Vasili Rozanov la faptul că Lev Nikolaevici fugise de familie: „Prizonierul a plecat din plăcuta temniță.“

Parcurgând titlurile din presă legate de plecarea lui Tolstoi, descoperim ca fiind rar folosit cuvântul „plecare“. Se vorbește despre „BRUSCA PĂRĂSIRE...“, „DISPARIȚIA...“, „FUGA...“, „TOLSTOY QUITS HOME“ (Tolstoi își părăsește casa).

Nu era vorba aici despre dorința jurnaliștilor de a-și „încălzi“ cititorii. Evenimentul în sine era un prilej de a agita spiritele. Împrejurările dispariției lui Tolstoi de la Iasnaia duceau cu gândul mai degrabă la o fugă decât la o plecare onorabilă.

NOAPTE DE COȘMAR

În primul rând, evenimentul a avut loc noaptea, în timp ce contesa dormea adânc.

În al doilea rând, traseul lui Tolstoi a fost ținut secret cu atâta grijă, încât ea a aflat pentru prima dată unde se află soțul ei abia pe 2 noiembrie, din telegrama lui Orlov.

În al treilea rând, traseul sau, în orice caz, destinația finală (pe care nu le știau nici ziariștii, nici Sofia Andreevna)

nu-i erau cunoscute nici măcar fugarului. Lui Tolstoi îi era limpede de unde și de ce anume fuge, dar încotro se îndreaptă și unde are să-i fie ultimul refugiu nu numai că nu știa, dar chiar se străduia să nu se gândească la asta.

În primele ore după plecare, numai Sașa, fiica lui Tolstoi, și Feokritova, prietena ei, au știut că Lev Nikolaevici intenționa să-și viziteze sora, călugărița Maria Nikolaevna Tolstaia, la mănăstirea Șamordino. Dar, în noaptea fugii, și acest lucru stătea sub semnul întrebării.

„Tu rămâi, Sașa, mi-a spus el. Am să te chem peste câteva zile, când o să hotărâsc definitiv unde o să mă duc. Cel mai probabil, am să mă duc la Mașenka, la Șamordino“, își aminteste A.L. Tolstaia.

Doctorului Makovițki, primul pe care l-a trezit în noaptea aceea, Tolstoi nu i-a dat nici măcar această informație. Dar și mai important e faptul că nu i-a spus doctorului că pleacă din Iasnaia Poliana pentru totdeauna, așa cum îi spusese Sașei. În primele ore, Makovițki a crezut că se duc la Kocetî, moșia ginereului lui Tolstoi, M.S. Suhotin, la hotarul dintre guberniile Tula și Oriol. Nu o dată se dusese acolo Tolstoi în ultimii doi ani, singur sau cu soția, pentru a scăpa de puhoiul de vizitatori de la Iasnaia Poliana. Își lua „concediu“, după cum se exprima el. La Kocetî locuia fiica sa cea mare, Tatiana Lvovna. Aceasta, spre deosebire de Sașa, nu era de acord cu dorința tatălui de a-și părăsi soția, deși era de partea lui în conflictul dintre ei. În orice caz, nu la Kocetî s-ar fi ascuns Tolstoi de Sofia Andreevna. Posibilitatea să apară la Șamordino era și mai puțin de luat în calcul. Venirea lui Tolstoi, cel excomunicat, la o mănăstire pravoslavnică era tot atât de bulversantă ca și plecarea de acasă. Numai că acolo Tolstoi putea conta întru totul pe sprijinul și tăcerea surorii sale.

Bietul Makovițki n-a înțeles la început că Tolstoi se hotărâse să plece de acasă pentru totdeauna. Crezând că aveau să plece pentru o lună la Kocetî, Makovițki nu și-a luat cu el toți banii. Nu știa nici că tot ce avea asupra lui Tolstoi în momentul fugii erau cele cincizeci de ruble puse în carnetul de note și ceva mărunțiș în portofel. Abia în clipa când Tolstoi și-a luat rămas-bun de la Sașa, Makovițki a auzit de Șamor-

dino. Și, abia când erau amândoi în trăsură, Tolstoi a încercat să se sfătuiască cu el: unde să plece cât mai departe?

A știut Tolstoi bine pe cine anume să ia ca însoțitor. Trebuia să ai firea imperturbabilă și devotamentul lui Makovițki ca să nu te pierzi într-o situație ca aceasta. Makovițki a propus imediat să meargă în Basarabia, la Gusarov, om muncitor care trăia împreună cu familia pe bucata lor de pământ. „L.N. n-a răspuns nimic.“

S-au dus la gara Șcekino. În douăzeci de minute urma să vină un tren pentru Tula, și un altul peste o oră și jumătate în direcția Gorbaciovo. Drumul spre Șamordino e mai scurt prin Gorbaciovo, dar Tolstoi, dorind să i se piardă urma și temându-se că Sofia Andreevna avea să se trezească și să-l prindă, a propus să meargă prin Tula. Makovițki a obiectat, făcându-l să se răzgândească: la Tula îi va recunoaște cu siguranță lumea! Au plecat spre Gorbaciovo...

Veți fi de acord că tot ce se întâmpla nu prea semăna a plecare. Chiar dacă n-o luăm la propriu (a plecat mergând pe jos), ci la figurat (a abandonat totul). Dar tocmai imaginea plecării lui Tolstoi, luată în sens propriu, încălzește și azi inimile filistinilor. Negreșit pe jos, prin noaptea neagră, cu desaga în spinare și cu bățul în mână. Și cine? Un bătrân de optzeci și doi de ani, fie și vânos, dar bolnav, având stări de leșin, cu pierderi de memorie, bătăi neregulate ale inimii și vene umflate la picioare. Ce să fie minunat la o astfel de „plecare“? Dar filistinului îi place să-și închipuie, nu se știe de ce, că marele Tolstoi a plecat pur și simplu.

În cartea lui Ivan Bunin *Eliberarea lui Tolstoi* sunt citate cu entuziasm cuvintele scrise de Tolstoi în scrisoarea de rămas-bun: „Fac ce fac de obicei bătrânii de vârsta mea. Pleacă din viața lumească pentru a-și trăi în izolare și liniște ultimele zile ale vieții.“

Așa fac de obicei bătrânii?

Sofia Andreevna a atras și ea atenția asupra acestor cuvinte. Abia revenindu-și din primul șoc provocat de plecarea nocturnă a soțului ei, s-a apucat să-i scrie scrisori prin care îl ruga să se întoarcă, contând pe terțe persoane pentru a i le trimite. Și iată că în a doua scrisoare, pe care Tolstoi n-a mai

avut când s-o citească, Sofia Andreevna îl contrazice: „Scrii că bătrânii se retrag din lume. Unde ai văzut tu asta? Bătrânii țărani își trăiesc ultimele zile pe cuptor, înconjurați de familie și de nepoți, și la fel e și în viața boierească și în oricare alta. E oare firesc pentru un bătrân slăbit să părăsească grija, atenția și dragostea copiilor și nepoților din jurul lui?”

Nu avea dreptate Sofia Andreevna. Plecarea bătrânilor și chiar a bătrânelor era ceva obișnuit în casele țăranilor. Plecau în peregrinare sau, pur și simplu, își căutau altă izbă. Plecau să-și încheie zilele, ca să nu stea în calea tinerilor, să nu li se reproșeze că sunt o gură în plus, atunci când nu mai puteau lua parte la munca câmpului și la treburile casei. Plecau când în casă „se aciua păcatul”: beția, dezbinarea, relațiile sexuale nefirești. Dar nu fugeau noaptea ca să scape de soția bătrână, cu acordul și sprijinul fiicei.

Să ne întoarcem la noaptea de 27 spre 28 octombrie și să urmărim pas cu pas cum a plecat Tolstoi.

Din însemnările lui Makovițki:

„Dimineața, la ora 3, L.N. în halat și în papuci pe piciorul gol, cu o lumânare; m-a trezit; față suferindă, tulburată și hotărâtă.

— Am hotărât să plec. Dumneata vii cu mine. Mă duc sus, și vino și dumneata, numai să n-o trezești pe Sofia Andreevna. Nu luăm lucruri multe – doar cele strict necesare. Sașa o să vină peste vreo trei zile după noi și o să aducă ce trebuie.”

Fața „hotărâtă” nu însemna sânge-rece. Era hotărârea dinaintea aruncării în prăpastie. Ca medic, Makovițki remarcă: „Nervos. I-am luat pulsul – 100.” Ce lucruri sunt „strict necesare” pentru întreținerea unui bătrân de optzeci și doi de ani? Tolstoi se gândise mai puțin la treaba asta. Grija lui era ca Sașa să ascundă de Sofia Andreevna manuscrisele jurnalelor lui. A luat cu sine un toc rezervor și carnete de note. Lucrurile și proviziile au fost lăsate în grija lui Makovițki, Sașa și Varvara Feokritova, prietena Sașei. A reieșit că se strânseseră destule lucruri „strict necesare”, a fost nevoie de un geamantan mare de voiaj, care nu putea fi scos din casă fără zgomot și fără a o trezi pe Sofia Andreevna.

Între dormitorul lui Tolstoi și cel al soției sale erau trei uși. Sofia Andreevna le ținea deschise noaptea, pentru a se

trezi la orice zgomot alarmant venit din camera soțului ei. Ea justifica acest lucru prin faptul că nu putea auzi prin ușile închise dacă el are nevoie de ajutor în timpul nopții. Principalul motiv era altul: se temea ca el să nu fugă în timpul nopții. De la o vreme această amenințare devenise reală. Se poate spune cu exactitate data când ea apăruse în atmosfera casei de la Iasnaia Poliana. Acest lucru se întâmplase pe 15 iulie 1910. După o explicație furtunoasă cu soțul ei, Sofia Andreevna petrecuse o noapte de nesomn și dimineța îi scrisese o scrisoare:

„Liovocika, dragule, îți scriu, nu-ți spun prin viu grai, pentru că mi-e greu să vorbesc după o noapte de nesomn, mă tulbur prea tare și pot să dau din nou totul peste cap, iar eu vreau teribil să fiu calmă și rațională. În timpul nopții mi-am tot frământat mintea și iată ce mi-a devenit dureros de limpede: tu cu o mână m-ai mângâiat, iar cu cealaltă mi-ai arătat cuțitul. Încă de ieri am simțit cumva că acest cuțit mi-a rănit deja inima. E o amenințare foarte serioasă că-ți vei lua înapoi cuvântul dat și mă vei părăsi plecând pe furiș dacă voi fi așa cum sunt acum... Înseamnă că în fiecare noapte, așa cum s-a întâmplat și noaptea trecută, am să stau cu urechea la pândă, să văd dacă nu cumva ai plecat. Orice absență a ta, fie ea și una de mai lungă durată, mă va face să sufăr la gândul că ai plecat pentru totdeauna. Gândește-te, dragă Liovocika, o plecare a ta și amenințarea ta că pleci sunt totuna cu amenințarea morții.“

Când Sașa, Varvara și Makovițki au strâns lucrurile (au acționat „ca niște complotiști“, își amintea Feokritova, au stins lumânările, trăgând cu urechea la fiecare zgomot venit din odaia Sofiei Andreevna), Tolstoi a închis bine toate cele trei uși care duceau la dormitorul soției, dar tot a avut grijă să nu facă zgomot cu geamantanul. Acesta s-a dovedit însă neîncăpător, au mai apărut o legătură cu un pled, paltonul și coșul cu provizii. De altfel, Tolstoi n-a mai așteptat sfârșitul operațiunii. S-a dus degrabă la odaia vizitiilor ca să-l trezească pe vizitiul Andrian și să-l ajute să înhame caii.

Plecare sau fugă?

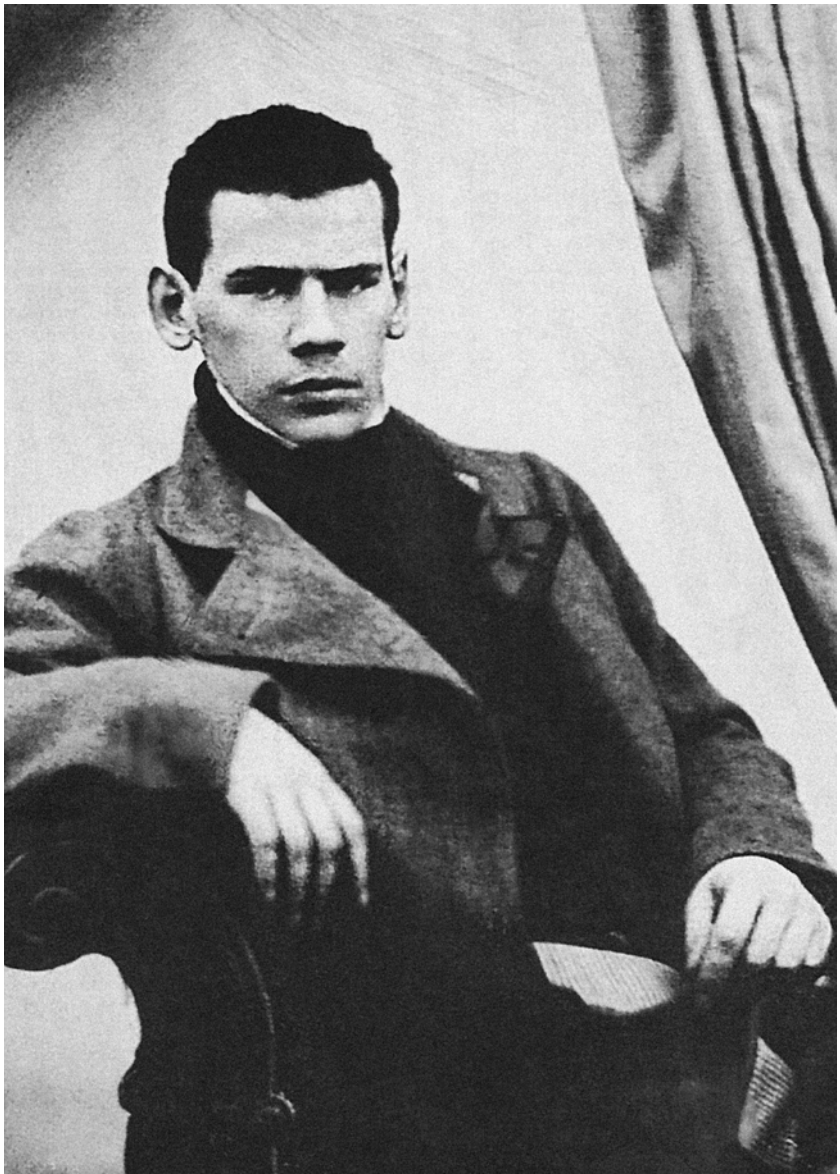
Din jurnalul lui Tolstoi:

După pierderea timpurie a mamei și a tatălui, o mare influență asupra lui Tolstoi au avut-o mătușile pe linie paternă. Alexandra Ilinicina Osten-Saken și Pelagheia Ilinicina Iușkova au avut tutela fraților Tolstoi mai mici.

Frații Tolstoi: Serghei, Nikolai, Dmitri și Lev. Moscova, 1854.

Petersburg, 1849.

În februarie 1849 Tolstoy vine la Petersburg atras de o „nedefinită sete de cunoaștere“. A susținut două examene la drept penal și procesual la Universitatea din Petersburg, dar „a venit primăvara și farmecul vieții de la țară m-a atras din nou la moșie“.

Cuprins

CAPITOLUL I	
Plecare, sau fugă?	7
CAPITOLUL II	
Raiul pierdut.	44
CAPITOLUL III	
Sonicika și diavolul.	82
CAPITOLUL IV	
Capul cu bonetă	141
CAPITOLUL V	
Noul rus	189
CAPITOLUL VI	
Dragul prieten	275
CAPITOLUL VII	
A cui e vina?	318
CAPITOLUL VIII	
Un idol frumos	370
CAPITOLUL IX	
Excomunicarea și testamentul	408
CAPITOLUL X	
Ploaie înghețată	495
Epilog	521
<i>Bibliografie</i>	527